

1. Το Πνεύμα του Μυστρά

Το βιβλίο αυτό το έγραψα ως φιλόλογος και ως άνθρωπος. Έζησα το βαθύ πόνο μιας εποχής και μόχθησα να την ανεβάσω στην αντικειμενική γνώση. Το αληθινό είναι πάντα στη σύνθεση. Αναλυτική σκέψη και κατανοούσα συμπάθεια.

Τα πράγματα τα γνωρίζουμε με τη λογική, τους ανθρώπους με την αγάπη, και, τελικά, δεν γνωρίζουμε καλά παρά μονάχα ό, τι αγαπάμε.

Από την άποψη αυτή δεν υπάρχει κάποια φιλοδοξία θεωρητικής-επιστημονικής παρουσίασης. Αθλοθέτημα υπαρξιακής αναζήτησης του συγγραφέα μέσα στην Ιστορία είναι το βιβλίο αυτό. Το γέννησε ο γόνιμος θαυμασμός και ο πόνος μεγάλων ψυχών. Γιατί δεν είναι μόνο η αρχή, αλλά και η συνέχεια.

Πρέπει ο αναγνώστης να παραμερίσει την αδυναμία του καιρού μας, τα αλλότρια δαιμόνια που μπήκαν μέσα μας. Μόνο έτσι θα ξαναβρεί την πνευματική χαρά και την πίστη του στην κλασική και τη βυζαντινή, την ενιαία παράδοσή μας.

Χωρίς, λοιπόν, το βιβλίο αυτό να είναι μόνο ένα αποθησαύρισμα ιστορικής μνήμης, είναι και η έκφραση μιας αφυπνιστικής, γόνιμης και σωτήριας, για τον ίδιο το συγγραφέα, αγωνίας. Πρόσωπα, όπως σε ιερή πομπή, φωτίζονται από ένα φευγαλέο φως. Γαλήνιοι και ανήσυχοι άνθρωποι ενός άλλου καιρού έρχονται και ζουν στο Μυστρά, στην έδρα του Δεσποτάτου του Μορέως, στην ένδοξη τούτη παροικία των Καντακουζηνών και των Παλαιολόγων.

"Ελληνίζοντες" στη σκέψη, ή και μόνο στη γλώσσα της γραμματικής, θα περιπλανηθούν αργότερα στην Ιταλία και στην ομιχλώδη Δύση με την πικρή διάψευση των ελπίδων για την απελευθέρωση της πατρίδας. Ο θάνατος ως και ο θάνατος κάθε αγαπημένου προσώπου, μπορεί να μπει στην υπηρεσία της ζωής. Γιατί ο θάνατος, όπως λέει ένας λόγος του Ράινερ Μαρία Ρίλκε, "είναι η πλευρά της ζωής που δεν είναι στραμμένη προς τα εμάς και δεν φωτίζεται". Είναι η "νυχτερινή όψη της ζωής". [...]

(από τον πρόλογο της έκδοσης)

2. ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ

" Το Πνεύμα του Μυστρά " είναι το τελευταίο βιβλίο ενός τρίπτυχου στο δρόμο που έχουν ανοίξει τα δύο άλλα,

" Το Πριγκιπάτο του Μορέως " (Φραγκοκρατία) και τι " Δεσποτάτο του Μυστρά " .

Με το θαυμάσιο βράχο του Μυστρά δεν είμαστε πλέον στην αρχαία Σπάρτη, αλλά μπροστά σε μια πολύ νεώτερη μορφή του ελληνικού πνεύματος.

Εδώ ο Πλήθων με ένα δραματικό εγχείρημα, ουτοπικό έστω, προσπάθησε να αναγεννήσει την αρχαία Ελλάδα. Έλληνας ήταν και αυτός στις απαρχές του Νέου Ελληνισμού και μάλιστα μεγάλος. Αλλά ελληνικές, ελληνικότερες είναι και οι μικρές εκκλησίες του Μυστρά με τις χριστιανικές τοιχογραφίες τους.

" Σε όλη την Παλαιολόγεια περίοδο, τη δραματικότερη εκείνη περίοδο, βλέπουμε ανασύνδεση του ύστερου μεσαιωνικού Ελληνισμού με τον αρχαίο ελληνικό λόγο, τη συμφιλίωση της ορθογώνιας

σκέψης των Ελλήνων, της σαφήνειας και της ισορροπίας των τάσεων της ζωής με την άδηλη, τη μυστική αλήθεια του Χριστιανισμού, σφαιρικό τούτο δίκτυο μεγάλων δυνάμεων που γονιμοποιούν τη νεοελληνική συνείδηση και ψυχή”.

Για την πληρότητα του βιβλίου, για τον εύχυμο λόγο του συγγραφέα που διαπνέει τις σελίδες του, έχει γράψει ο Νικήτας Σινιόσογλου στην « The Athens Review of books, Ιανουάριος 2015, έτος 6, τευχ. 58», όπου κάνει μια εκτενή κριτική – φιλοσοφική παρουσίαση του βιβλίου.

Από τις σελίδες της παρουσίασης αυτής παραθέτουμε τον χαρακτηριστικό πρόλογό του:

Δύο τάσεις. – Αρχές Δεκεμβρίου, σε βιβλιοπωλείο των αναχωρήσεων του αεροδρομίου « Ελ.

Βενιζέλος », μέτρησα σε περίοπτη θέση τέσσερα βιβλία με θέμα το Βυζάντιο. Η εικόνα με

παρεξένεψε. Ένα φαντεζί Βυζάντιο συνόρευε με τα συνήθη αναγνώσματα αεροδρομίου.....

Το Πνεύμα του Μυστρά. Πρόσωπα και ιδέες στις απαρχές του Νέου Ελληνισμού του Δημήτρη

Κατσαφάνα είναι ένα ιδιαίτερο βιβλίο, ξεκάθαρα προϊόν βιωματικής σχέσης με τις ιδέες και μόχθου πολλών ετών, με καταβολές ρομαντικές,

το οποίο αφορά στην «ένταση ζωής» (σελ. 15) των ιδεών.

Το βιβλίο συγκεντρώνει και συνθέτει πλήθος στοιχείων γύρω από την πνευματική ζωή στο Δεσποτάτο του Μυστρά και τον Γεώργιο Γεμιστό ή Πλήθωνα (περίπου 1355 – 1452). Συνάμα είναι εγχείρημα αναστοχαστικό, ένα εκτενές δοκίμιο που περιέχει πολλές ιδέες και συνδέσεις, όσες σε βιβλία ακαδημαϊκής ιστορίας των ιδεών που συνήθως καταπνίγονται άμα τη γενέσει τους.

Η εντοπιότητα έχει σημασία: Ο συγγραφέας (καθηγητής φιλολογίας στη Δευτ/θμια Εκπ/ση) κατάγεται και ζει στον τόπο, για τη διανοητική ιστορία του οποίου γράφει...

Το βιβλίο του Κατσαφάνα όμως, σημαντικό από αρκετές απόψεις, κινδυνεύει να περάσει απαρατήρητο, ακόμη και από όσους ασχολούνται σοβαρά με τον Πλήθωνα εντός και εκτός Ελλάδας. Για τους λόγους αυτούς, και χωρίς να γνωρίζω το συγγραφέα, θα ασχοληθώ κυρίως με αυτό”.

Σημείωση: Ο Νικήτας Σινιόσογλου, σπούδασε φιλοσοφία στα πανεπιστήμια Αθηνών, Μονάχου και Καίμπριτζ (PhD). Δίδαξε στο Kings College London. Τελευταίο βιβλίο του: Radikal Platonism in Byzantium: Illoumination and Utopia in Gemistos Plethon (2011).